

LIBRARIA **DELFIN**

Prof. Mariana BADEA

**Nepoților mei,
Ana și Vlad**

LIMBA ROMÂNĂ GRAMATICA ACTUALIZATĂ pentru elevi

Lucrare realizată în conformitate cu
PROGRAMA PENTRU ÎNVĂȚĂMÂNTUL GIMNAZIAL,
elaborată de
MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE
prin
ORDINUL MINISTRULUI EDUCAȚIEI NAȚIONALE nr.3393/28.02.2017

**Noua programă se aplică începând cu anul școlar 2018-2019
și următorii, pe cicluri de clase**

**EDIȚIE REVĂZUTĂ ȘI ADĂUGITĂ
(DOOM 2021)**

BUCUREȘTI, 2022

PARTEA I - VOCABULARUL (LEXICUL)

FONETICA

- Clasificarea sunetelor _____ pag.11
 - Corespondența dintre sunete și litere _____ pag.12
- Semnele grafice. Literele _____ pag.14
- Componentele vocabularului _____ pag.14
 - Situația de comunicare _____ pag.16

CUVÂNTUL

- Semantica. Sensul cuvintelor în context _____ pag.17
- Clasificarea cuvintelor după formă și sens _____ pag.18
 - Sinonimele _____ pag.18
 - Antonimele _____ pag.20
 - Cuvintele polisemantice _____ pag.21
 - Omonimele _____ pag.21
 - Paronimele _____ pag.22
 - Greșeli frecvente de exprimare _____ pag.23

SILABA ȘI DESPĂRȚIREA ÎN SILABE

- Diftong. Triftong. Hiat _____ pag.27
- Accentul _____ pag.28
- Greșeli frecvente de accentuare _____ pag.29

PUNCTUAȚIA

MIJLOACE DE ÎMBOGĂȚIRE A VOCABULARULUI _____ pag.37

- Mijloace interne de îmbogățire a vocabularului _____ pag.37
- Mijloace externe de îmbogățire a vocabularului _____ pag.42

FAMILIA DE CUVINTE - FAMILIA LEXICALĂ _____ pag.43

CÂMPUL LEXICAL _____ pag.44

PARTEA a II-a - MORFOLOGIA

PĂRȚI DE VORBIRE FLEXIBILE

VERBUL

- VERBUL: forme și flexiune _____ pag.46

● DIATEZA ACTIVĂ

- Clasificarea verbelor _____ pag.51

- Greșeli frecvente _____ pag.48

- Categoriile morfologice/ gramaticale ale verbului (Modul; Timpul; Persoana; Numărul) _____ pag.49

- Conjugarea verbului _____ pag.52

◆ Modurile personale sau predicative sau principale

- Modul Indicativ _____ pag.53

- Modul Imperativ _____ pag.59

- Modul Conjunctiv _____ pag.61

- Modul Condițional-optativ _____ pag.63

- Modul Prezuntiv _____ pag.64

◆Forme verbale nepersonale sau nonfinite	
Infinitivul - Posibilități combinatorii	pag.66
Participiul - Posibilități combinatorii	pag.68
Gerunziul - Posibilități combinatorii	pag.69
Supinul - Posibilități combinatorii	pag.71
●Locuțiunea verbală	pag.72
●Grupul verbal	pag.73
Posibilități combinatorii ale verbului	pag.74
Verbul în calitate de centru	pag.74
Verbul în calitate de adjunct	pag.77
●Verbele modale	pag.77
●VERBELE PASIVE	pag.78
- Conjugarea verbelor pasive	pag.80
●VERBELE INERENT REFLEXIVE	pag.81
- Conjugarea verbelor inerent reflexive	pag.84
Verbe cu pronumele reflexiv în acuzativ	pag.84
Verbe cu pronumele reflexiv în dativ	pag.85

SUBSTANTIVUL ȘI ARTICOLUL

●Forma și felul substantivelor	pag.87
●Grupul nominal	pag.89
●ARTICOLUL - categoria determinării	pag.90
●Categoriile gramaticale ale substantivelor	pag.92
- Genul substantivului	pag.92
- Numărul substantivului	pag.94
- Cazurile substantivului	pag.97
Cazul nominativ	pag.98
Cazul acuzativ	pag.99
Cazul genitiv	pag.101
Cazul dativ	pag.105
Cazul vocativ	pag.107
Posibilități combinatorii ale substantivului	pag.109
Substantivul în calitate de centru	pag.109
Substantivul în calitate de adjunct	pag.110
●Schimbarea categoriei gramaticale la substantive	pag.110
- Greșeli frecvente	pag.112
●Locuțiunea substantivală	pag.112
Posibilități combinatorii ale locuțiunilor substantivale	pag.113

PRONUMELE ȘI ADJECTIVUL PRONOMINAL

●Clasificarea pronumelor	pag.114
--------------------------	---------

PRONUMELE CU FORME PERSONALE

■PRONUMELE PERSONAL PROPRIU-ZIS	pag.116
- Anticiparea și reluarea prin clitice pronominale personale	pag.118
Posibilități combinatorii ale pronumelui personal	pag.119
■PRONUMELE DE POLITEȚE	pag.121
Posibilități combinatorii ale pronumelui de politețe	pag.122

■ PRONUMELE REFLEXIV

Posibilități combinatorii ale pronumelui reflexiv	pag.123
- Pronumele reflexiv cu funcție sintactică	pag.124
- Pronumele reflexiv fără funcție sintactică	pag.126
■ PRONUMELE ȘI ADJECTIVUL PRONOMINAL POSESIV	pag.127
- Articolul posesiv (genitival)	pag.129
Posibilități combinatorii ale pronumelui posesiv	pag.129
Adjectivul pronominal posesiv	pag.131
■ ADJECTIVUL PRONOMINAL DE ÎNTĂRIRE	pag.133
Posibilități combinatorii ale adjectivului pronominal de întărire	pag.134

PRONUMELE FĂRĂ FORME PERSONALE

■ PRONUMELE ȘI ADJECTIVUL PRONOMINAL DEMONSTRATIV	pag.135
Posibilități combinatorii ale pronumelui demonstrativ	pag.136
Adjectivul pronominal demonstrativ	pag.138
Articolul demonstrativ și pronumele semiindependent „cel”	pag.139
- Greșeli frecvente	pag.140
■ PRONUMELE ȘI ADJECTIVUL PRONOMINAL NEHOTĂRÂT	pag.141
Posibilități combinatorii ale pronumelui nehotărât	pag.143
Locuțiuni pronominale nehotărâte	pag.144
Adjectivul pronominal nehotărât	pag.145
■ PRONUMELE ȘI ADJECTIVUL PRONOMINAL NEGATIV	pag.146
Posibilități combinatorii ale pronumelui negativ	pag.147
Adjectivul pronominal negativ	pag.149
■ PRONUMELE ȘI ADJECTIVUL PRONOMINAL INTEROGATIV	pag.149
Posibilități combinatorii ale pronumelui interogativ	pag.150
Adjectivul pronominal interogativ	pag.151
■ PRONUMELE ȘI ADJECTIVUL PRONOMINAL RELATIV	pag.152
Posibilități combinatorii ale pronumelui relativ	pag.154
- Greșeli frecvente	pag.155
Adjectivul pronominal relativ	pag.156
◆ Posibilități combinatorii ale pronumelui și ale adjectivului pronominal	
Pronumele în calitate de centru	pag.157
Pronumele în calitate de adjunct	pag.158

ADJECTIVUL

Felurile adjectivelor	pag.160
Flexiunea adjectivelor	pag.161
Articolul demonstrativ (adjectival) <i>cel, cea, cei, cele</i>	pag.162
Gradele de comparație ale adjectivului	pag.163
Posibilități combinatorii ale adjectivului	pag.165
Adjectivul în calitate de centru	pag.165
Adjectivul în calitate de adjunct	pag.166
Adjectivul - procedee interne de îmbogățire a vocabularului	pag.167
Locuțiuni adjectivale	pag.170
Posibilități combinatorii ale locuțiunilor adjectivale	pag.170
Ortografia și ortoepia adjectivului	pag.171
Rolul stilistic al adjectivului	pag.172

NUMERALUL

Felurile numeralului	pag.174
Posibilități combinatorii ale numeralului	pag.174
Numeralul în calitate de centru	pag.174
Valoarea substantivală a numeralului în calitate de centru	pag.174
Valoarea pronominală a numeralului în calitate de centru	pag.175
Numeralul în calitate de adjunct	pag.176
■ Numeralul cardinal propriu-zis	pag.180
Numeralul cardinal și numeralul ordinal - categoria cazului	pag.183
Numerales și substantivele	pag.184
Posibilități combinatorii ale numeralului cardinal propriu-zis	pag.185
Numeralul cardinal în calitate de centru	pag.188
Numeralul cardinal în calitate de adjunct	pag.189
■ Numeralul ordinal	pag.190
Posibilități combinatorii ale numeralului ordinal	pag.190
Numeralul ordinal în calitate de centru	pag.190
Numeralul ordinal în calitate de adjunct	pag.191
Funcțiile sintactice ale numeralului ordinal	pag.192
● Alte expresii cu numere	pag.195

PĂRȚI DE VORBIRE NEFLEXIBILE

ADVERBUL

CLASE DE ADVERBE	pag.197
■ Adverbe interogative, relative, nehotărâte	pag.197
● Gradele de comparație ale adverbului	pag.200
● Procedee de formare a adverbilor	pag.201
● Compusele și locuțiunile adverbiale	pag.203
Posibilități combinatorii ale adverbului	pag.204
Adverbul în calitate de centru	pag.204
Adverbul în calitate de adjunct	pag.205
Posibilități combinatorii ale locuțiunilor adverbiale	pag.207
- Greșeli frecvente	pag.208

PREPOZIȚIA

Clasificarea prepozițiilor	pag.212
Locuțiunile prepoziționale	pag.216
Confuzii formale / funcționale între prepoziții și alte părți de vorbire	pag.217
Verbe care impun anumite prepoziții	pag.220

CONJUNCȚIA

Clasificarea conjuncțiilor	pag.221
Locuțiunile conjuncționale	pag.222
Conjuncțiile și locuțiunile conjuncționale coordonatoare	pag.222
Conjuncțiile și locuțiunile conjuncționale subordonatoare	pag.225
- Greșeli frecvente	pag.228

INTERJECTIA

Clasificarea interjecțiilor	pag.228
Interjecții fără funcție sintactică	pag.230
Interjecții cu funcție sintactică	pag.230
Posibilități combinatorii ale interjecției	pag.230
Interjecția în calitate de centru	pag.230
Interjecția în calitate de adjunct	pag.231
Interjecția și substantivul	pag.232

PARTEA a III-a – SINTAXA

ENUNȚUL ȘI PROPOZIȚIA

ENUNȚUL	pag.233
Tipuri de enunțuri	pag.234
CLASIFICAREA PROPOZIȚIILOR	pag.233 și 236
Coordonarea	pag.238
Punctuația structurilor coordonate	pag.239
Subordonarea	pag.240
Construcții incidente	pag.241
Construcții eliptice	pag.242

SINTAXA PROPOZIȚIEI

FUNCȚII SINTACTICE pag.243

PREDICATUL - pag.244

Predicatul verbal	pag.244
Predicatul nominal	pag.247
- Verbul copulativ	pag.247
- Numele predicativ	pag.249
Valori predicative și copulative ale unor verbe cu dublă funcțiune	pag.253
Topica predicatului	pag.255
Punctuația predicatului	pag.255

SUBIECTUL - pag.256

Realizări ale subiectului	pag.257
Topica și punctuația subiectului	pag.260
Acordul predicatului cu subiectul	pag.261
- Greșeli frecvente	pag.263

PĂRȚILE SECUNDARE DE PROPOZIȚIE

ATRIBUTUL - pag.264

Atributul și realizările sale (felurile atributului)	pag.264
--	---------

APOZIȚIA - pag.270

Realizări ale apozității	pag.271
Topica și punctuația apozității	pag.272

COMPLEMENTELE - pag.273

Clasificarea complementelor	pag.273
-----------------------------	---------

COMPLEMENTELE NECIRCUMSTANȚIALE

● COMPLEMENTUL DIRECT

Complementul direct și regenții din diferite clase verbale	pag.273
Realizări ale complementului direct	pag.275
Verbe tranzitive și verbe intransitive	pag.277
Topica și punctuația complementului direct	pag.278
- Greșeli frecvente și confuzii posibile	pag.278

● COMPLEMENTUL INDIRECT _____	pag.280
Realizări ale complementului indirect _____	pag.281
- Greșeli frecvente _____	pag.282
Anticiparea și reluarea complementului indirect _____	pag.283
Topica și punctuația complementului indirect _____	pag.283
● COMPLEMENTUL PREPOZIȚIONAL _____	pag.285
Realizări ale complementului prepozițional _____	pag.285
Topica și punctuația complementului prepozițional _____	pag.287
● COMPLEMENTUL DE AGENT _____	pag.287
Realizări ale complementului de agent _____	pag.288
Topica și punctuația complementului de agent _____	pag.288

CIRCUMSTANȚIALELE

◆ CIRCUMSTANȚIALUL DE LOC _____	pag.289
Circumstanțialul de loc - subordonat mai multor părți de vorbire _____	pag.289
Realizări ale circumstanțialului de loc _____	pag.290
Topica și punctuația circumstanțialului de loc _____	pag.291
◆ CIRCUMSTANȚIALUL DE TIMP _____	pag.291
Circumstanțialul de timp - subordonat mai multor părți de vorbire _____	pag.292
Realizări ale circumstanțialului de timp _____	pag.292
Raporturi temporale ale circumstanțialului de timp _____	pag.293
Topica și punctuația circumstanțialului de timp _____	pag.294
◆ CIRCUMSTANȚIALUL DE MOD _____	pag.294
Circumstanțialul de mod - subordonat mai multor părți de vorbire _____	pag.294
Realizări ale circumstanțialului de mod _____	pag.296
Topica și punctuația circumstanțialului de mod _____	pag.297
- Greșeli frecvente _____	pag.297
◆ CIRCUMSTANȚIALUL DE CAUZĂ _____	pag.298
Circumstanțialul de cauză - subordonat mai multor părți de vorbire _____	pag.298
Realizări ale circumstanțialului de cauză _____	pag.298
- Greșeli frecvente _____	pag.300
Topica și punctuația circumstanțialului de cauză _____	pag.300
◆ CIRCUMSTANȚIALUL DE SCOP (FINAL) _____	pag.300
Circumstanțialul de scop - subordonat mai multor părți de vorbire _____	pag.300
Realizări ale circumstanțialului de scop _____	pag.301
Topica și punctuația circumstanțialului de scop _____	pag.301
◆ CIRCUMSTANȚIALUL CONCESIV _____	pag.302
Realizări ale circumstanțialului concesiv _____	pag.302

ENUNȚUL

Tipuri de enunț _____	pag.303
-----------------------	---------

PROPOZIȚIA

Propoziții afirmative și propoziții negative _____	pag.305
Propoziții simple și propoziții dezvoltate _____	pag.306

FRAZA

PROPOZIȚII PRINCIPALE ȘI PROPOZIȚII SECUNDARE _____	pag.307
PROPOZIȚII REGENTE ȘI PROPOZIȚII SUBORDONATE _____	pag.308
Topica propoziției subordonate _____	pag.308

Relații sintactice în propoziție și în frază	_____	pag.309
- Coordonarea	_____	pag.309
- Subordonarea	_____	pag.311
- Cuvinte și construcții incidente	_____	pag.312
Correspondența dintre părțile de propoziție și propozițiile subordonate	_____	pag.313
Expansiunea și contragerea	_____	pag.313
Construcții eliptice	_____	pag.314

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ NECIRCUMSTANȚIALĂ

Propoziția subordonată predicativă - pag.315

- Topica și punctuația subordonatei predicative	_____	pag.317
---	-------	---------

Propoziția subordonată subiectivă - pag.317

- Topica și punctuația subordonatei subiective	_____	pag.321
- Greșeli frecvente	_____	pag.322

Propoziția subordonată atributivă - pag.323

- Topica și punctuația subordonatei atributive	_____	pag.324
- Greșeli frecvente	_____	pag.324

Propoziția subordonată completivă directă - pag.325

- Topica și punctuația subordonatei completive directe	_____	pag.327
- Greșeli frecvente	_____	pag.327

Propoziția subordonată completivă indirectă - pag.327

- Topica și punctuația subordonatei completive indirecte	_____	pag.328
--	-------	---------

Propoziția subordonată completivă prepozițională - pag.329

- Topica și punctuația subordonatei completive prepoziționale	_____	pag.330
---	-------	---------

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ

Propoziția subordonată circumstanțială de loc - pag.330

- Topica și punctuația subordonatei circumstanțiale de loc	_____	pag.332
--	-------	---------

Propoziția subordonată circumstanțială de timp - 332

- Raporturile temporale ale circumstanțialei de timp	_____	pag.335
- Topica și punctuația subordonatei circumstanțiale de timp	_____	pag.335

Propoziția subordonată circumstanțială de mod - pag.336

- Topica și punctuația subordonatei circumstanțiale de mod	_____	pag.338
--	-------	---------

Propoziția subordonată circumstanțială de cauză - pag.339

- Topica și punctuația subordonatei circumstanțiale de cauză	_____	pag.341
--	-------	---------

Propoziția subordonată circumstanțială de scop (finală) - pag.341

- Topica și punctuația subordonatei circumstanțiale de scop	_____	pag.343
---	-------	---------

Propoziția subordonată circumstanțială condițională - pag.344

- Tipuri de propoziții subordonate circumstanțiale condiționale	_____	pag.345
- Topica și punctuația subordonatei circumstanțiale condiționale	_____	pag.346

Propoziția subordonată circumstanțială concesivă - pag.346

- Tipuri semantice ale circumstanțialei concesive	_____	pag.348
- Topica și punctuația subordonatei circumstanțiale concesive	_____	pag.349

Propoziția subordonată circumstanțială consecutivă - pag.349

- Elemente corelative ale circumstanțialei consecutive	_____	pag.350
- Topica și punctuația subordonatei circumstanțiale de scop	_____	pag.350

Precizări privind aplicarea noilor programe pentru învățământul gimnazia - pag.351

LIBRARIA DELFIN

PARTEA I – VOCABULARUL (LEXICUL)

Definiție

LEXICUL sau **VOCABULARUL** cuprinde totalitatea cuvintelor existente în limba română. Nu este posibilă numărarea exactă a cuvintelor, dar în limba română se aproximează că există 120.000 de cuvinte.

FONETICA

Definiție

FONETICA este știința care studiază **sunetele** unei limbi.

- **PRONUȚAREA CORECTĂ** a *sunetelor* din cuvânt se numește **ORTOEPIE**.
- **SCRIEREA CORECTĂ** a *cuvintelor* se numește **ORTOGRAFIE**.
- **ACCENTUL ÎN CUVÂNT** - element paraverbal, adică nu se scrie, ci numai se pronunță silaba accentuată.

CLASIFICAREA SUNETELOR

1. **VOCALELE** sunt sunetele care se pot rosti fără ajutorul altor sunete și pot alcătui și singure silabe.

În limba română există **șapte vocale**: **a, ă, î (â), e, i, o, u**.

2. **SEMIVOCALELE** sunt sunete care se aseamănă cu vocalele, dar **nu** pot alcătui singure silabe și se pronunță la jumătatea intensității unei vocale. Ele intră în alcătuirea diftongilor și triftongilor și sunt în număr de **patru**: **e, i, o, u**.

ATENȚIE!

♦ **a, ă, î, â** sunt totdeauna **vocale pline**, **niciodată semivocale**;

***piă/tră; măi/ne; mă/nă, în/să;**

♦ **e, i, o, u** pot fi atât **vocale**, cât și **semivocale**:

***vocale: e/ra/tă, i/ri/ta/bil, o/rar, u/măr;**

***semivocale: sea/ră, iar, soa/re, o/uă.**

3. **CONSOANELE** sunt sunetele care se rostesc cu ajutorul vocalelor și **nu** pot alcătui singure silabe.

În limba română există **22 de consoane**: **b, c, c' (ce, ci), k' (che, chi), d, f, g, g' (ge, gi), g' (ghe, ghi), h, j, k, l, m, n, p, q, r, s, ș, ț, ț, v, w, x, z**.

MIJLOACE DE ÎMBOGĂȚIRE A VOCABULARULUI

LIBRĂRIA DELFIN

ÎMBOGĂȚIREA VOCABULARULUI se realizează prin două mijloace principale:

- **MIJLOACE INTERNE** - crearea de cuvinte noi din cele existente deja în limbă.
- **MIJLOACE EXTERNE** - împrumuturi din alte limbi.

I. MIJLOACE INTERNE DE ÎMBOGĂȚIRE A VOCABULARULUI

I. **MIJLOACELE INTERNE** se bazează pe cuvintele românești deja existente în limbă, care dau naștere unor cuvinte noi prin următoarele modalități:

1. Derivarea cu **prefixe**, cu **sufixe** și **derivarea parasintetică**
2. Compunerea
3. Schimbarea valorii gramaticale (a valorii morfologice), numită și **conversiune**.

A. DERIVAREA

DERIVAREA este modalitatea de îmbogățire a vocabularului prin care se formează noi cuvinte prin adăugarea la rădăcina cuvântului de bază **sufixe** și **prefixe**.

● **CUVÂNTUL DE BAZĂ** este cuvântul de la care se pornește în formarea altor cuvinte.

● **RĂDĂCINA CUVÂNTULUI** este alcătuită din sunetele comune atât cuvântului de bază, cât și noului cuvânt, alături de care se adaugă elementele care formează noul cuvânt: **prefixe, sufixe, afixe**.

***Frunză** = cuvânt de bază; **frunz** = rădăcina cuvântului (radical);

Se formează cuvinte noi:

- **frunz** + sufixul **is** = **frunzis** (cuvânt nou);
- prefix **în** + rădăcina **frunz** = **înfrunzi** (cuvânt nou);
- prefix **în** + rădăcina **frunz** + sufixul **it** = **înfrunzit** (cuvânt nou).

1. DERIVAREA CU PREFIXE

● **Prefixele** sunt **sunetele** sau **grupurile de sunete** adăugate **înaintea rădăcinii** pentru a forma un **cuvânt nou**: **străbun, necinstite, incapabil, împăduri, innoda, dezaproba, reășeza**.

● După **vechimea** lor, **prefixele** se pot clasifica:

- a) **prefixe vechi** (moștenite sau împrumutate): **în-; des- (de-); stră-; ne-; răz-** etc.
- b) **prefixe neologice (noi)**: **a-; ante-; con-; im-; in-; inter-; ultra-** etc.

● **Prefixele** formează:

- verbe: (a) **innoda**; (a) **conlucra**; (a) **dezăpezi**; (a) **descrește**
- substantive: **ex-ministru**; **neadevăr**; **imposibilitate**; **concetățean**
- adjective: **neatent**; **inexact**; **răzbunător**;
- adverbe: **ades**; **înapoi**; **încolo**; **demult**; **deplin**; **desigur**; **răspoimâine**

2. DERIVAREA CU SUFIXE

● **Sufixe** sunt sunetele sau grupurile de sunete adăugate **după rădăcină** pentru a forma un cuvânt nou: **bunic** (**bun+ic**); **frunzis** (**frunz+is**).

● **Sufixe** formează:

- verbe: (a) **sfătui**; (a) **atenționa**; (a) **concluziona**; (a) **ironiza**;
- substantive: **jurământ**; **bunățate**; **învățătură**; **dulceață**;
- adjective: **prietenos**; **argintiu**; **românesc**; **amical**; **nevoiaș**;
- adverbe: **târâș**; **românește**; **acualmente**; **hoțeste**; **literalmente**;